

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษา เรื่อง “การพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อการจัดการศึกษาด้านอาชีพ : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนแขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อศึกษาการใช้ทุนทางสังคมในการจัดการศึกษาด้านอาชีพในชุมชน และเพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการใช้ทุนทางสังคมในการจัดการศึกษาด้านอาชีพในชุมชน ผู้ศึกษาได้กำหนดวิธีการศึกษาดังนี้

วิธีการศึกษา

ในการศึกษครั้งนี้ผู้ศึกษาได้แบ่งการศึกษาออกเป็น

1. การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษาค้นคว้าจากตำรา หนังสือ บทความ วารสาร แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแหล่งข้อมูลข่าวสารอื่น ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาประกอบการศึกษาให้สมบูรณ์
2. การศึกษาภาคสนาม (Field Study) เป็นการศึกษาข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์แบบลุ่มลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้นำชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องในการศึกษา โดยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรที่กำหนด คือ คณะกรรมการชุมชนในแขวงบางระมาด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์มากที่สุด

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มประชากร ได้แก่ คณะกรรมการชุมชน 9 แห่ง รวมกลุ่มประชากรที่ใช้ทั้งหมดจำนวน 82 คน ดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 3.1)

ตารางที่ 3.1

จำนวนประชากรของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ชุมชน	ประธาน	รองประธาน	เลขานุการ	เหรัญญิก	อื่นๆ ปฏิคม, ประชาสัมพันธ์, นายทะเบียน และกรรมการ)	รวม
1. หมู่บ้านพัฒนา หมู่ 13	1	1	1	1	3	7
2. หมู่บ้านพัฒนาวัดกาญจนสิงหาสน์ (18,19)	1	1	1	1	10	14
3. วัดจำปา	1	1	1	-	7	10
4. หมู่บ้านพัฒนาหมู่ 4	1	1	1	1	3	7
5. ศาลาหลังบ้าน	1	1	1	1	4	8
6. หมู่บ้านพัฒนาวัดอินทรวาส	1	2	1	1	9	14
7. วัดมะกอก	1	1	1	-	5	8
8. หมู่ 6 บางระมาด	1	1	1	1	3	7
9. หลังวัดกาญจนสิงหาสน์	1	1	1	1	3	7
รวม	9	10	9	7	47	82

การเลือกกลุ่มประชากร เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการเลือกโดยใช้วัตถุประสงค์ในการศึกษาเป็นตัวกำหนด การเก็บข้อมูลของการศึกษาค้างนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลในการศึกษาโดยการแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง ณ ที่ทำการของประธานกรรมการชุมชนทุกชุมชนทั้ง 9 แห่ง โดยได้ทำการประสานกับประธานกรรมการชุมชนแต่ละแห่งให้แจกแบบสอบถามกับคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง และเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง ณ ที่ทำการของประธานกรรมการชุมชนทั้ง 9 แห่ง และการเก็บข้อมูลของการศึกษาค้างนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบลุ่มลึก (In-depth Interview) พร้อมนัดหมายวันและเวลาในการทำการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม โดยเข้าสัมภาษณ์กับผู้นำชุมชนหมู่บ้านพัฒนา

วัดกาญจนสิงหาสน์ (18,19) จำนวน 1 คน และสนทนากลุ่มกับตัวแทนกลุ่มอาชีพในชุมชนแขวงบางระมาด และตัวแทนประชาชนในชุมชนแขวงบางระมาด

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ผู้ศึกษาใช้ในการวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้รูปแบบในการรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ คือ

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นจากการประมวลความคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของทุนทางสังคมในชุมชน การใช้ทุนทางสังคมในการจัดการศึกษาด้านอาชีพในชุมชน แนวทางการส่งเสริมการใช้ทุนทางสังคมในการจัดการศึกษาด้านอาชีพ ความรู้และความเข้าใจในมิติขององค์ประกอบทุนทางสังคม และปัญหาและอุปสรรคของทุนทางสังคมที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษาด้านอาชีพ โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพ เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มประชากรที่ศึกษา ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว ตำแหน่งในคณะกรรมการชุมชน ระยะเวลาอยู่อาศัยในชุมชน ระยะเวลาการเป็นคณะกรรมการชุมชน ซึ่งเป็นคำถามแบบให้เลือกตอบ โดยคำถามมีตัวเลือกกำหนดไว้แตกต่างกัน

ส่วนที่ 2 ลักษณะของทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน ว่ามีหรือไม่มีอย่างไร ประกอบด้วยทุนมนุษย์ ทุนสถาบัน และทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมตามลักษณะของทุนทางสังคมในชุมชนที่มีอยู่จริง

ส่วนที่ 3 การใช้ทุนทางสังคมในการจัดการศึกษาด้านอาชีพ เป็นคำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติของผู้นำชุมชนต่อการใช้ทุนทางสังคม จากการประสานสัมพันธ์ในชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน การประสานความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ การช่วยเหลือเกื้อกูล และการส่งเสริมอาชีพและรายได้

ส่วนที่ 4 แนวทางการส่งเสริมการใช้ทุนทางสังคมในการจัดการศึกษาด้านอาชีพในชุมชน เป็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านอาชีพของชุมชนโดยการใช้ทุนทางสังคมเพื่อเป็นแนวทาง รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคของการส่งเสริมและการพัฒนาการศึกษาด้านอาชีพโดยใช้ทุนทางสังคม

2. แบบสัมภาษณ์แบบลุ่มลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยทำการสัมภาษณ์กับผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน และการสนทนากลุ่มกับผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4 คน มีแนวทางการศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นหลัก คือ

1. ประเด็นเกี่ยวกับลักษณะของทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน
2. ประเด็นเกี่ยวกับการใช้ทุนทางสังคมในการจัดการศึกษาด้านอาชีพในชุมชน
3. ประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการใช้ทุนทางสังคมในการจัดการศึกษาด้านอาชีพในชุมชน
4. ประเด็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อการจัดการศึกษาด้านอาชีพในชุมชน

การทดสอบเครื่องมือ

ผู้ศึกษาได้ทำการทดสอบเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น และผ่านการแก้ไขแล้วนำไปทดสอบ (Pre - test) กับกลุ่มผู้นำชุมชน และคณะกรรมการชุมชนแขวงบางหว้า เขตภาษีเจริญ ซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกันระหว่างชุมชนแขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน จำนวน 30 คน หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบข้อบกพร่อง และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ในภาพรวมของแบบสอบถาม ผู้นำชุมชนมีทัศนะต่อการใช้ทุนทางสังคมในการจัดการศึกษาด้านอาชีพ มีค่าความเชื่อมั่น 0.8451

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ จะใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบอย่างละเอียดจากอาจารย์ที่ปรึกษา และได้ผ่านการทดสอบความเชื่อมั่นแล้วมาดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้ศึกษาประสานขอหนังสือขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูลจากคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และผู้ศึกษาได้นำหนังสือดังกล่าว พร้อมแบบสอบถามตามจำนวนเข้าไปยังชุมชนทั้ง 9 ชุมชนด้วยตนเอง
2. ผู้ศึกษาทำความเข้าใจกับประธานชุมชนในการกรอกแบบสอบถาม และให้แจกแบบสอบถามกับคณะกรรมการในชุมชน พร้อมกับนัดหมายในการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม และ

เก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง ณ ที่ทำการของประธานกรรมการชุมชนทั้ง 9 แห่ง ตามวัน และเวลาที่ได้นัดหมายไว้

3. ผู้ศึกษานำหนังสือขออนุญาตเข้าสัมภาษณ์กับผู้นำชุมชนหมู่บ้านพัฒนาวัดกาญจนสิงหาสน์ (18, 19) จำนวน 1 คน และขออนุญาตเข้าสนทนากลุ่มกับท่านเจ้าอาวาสวัดกาญจนสิงหาสน์วรวิหาร ผู้ริเริ่มและผู้ยกที่ดินของวัดให้กับกรุงเทพมหานครเพื่อสร้างโรงเรียนฝึกอาชีพ กรุงเทพมหานคร (กาญจนสิงหาสน์อุปถัมภ์) ตัวแทนกลุ่มอาชีพในชุมชนแขวงบางระมาด และตัวแทนประชาชนในชุมชนแขวงบางระมาด พร้อมกับนัดหมายวันและเวลาในการทำการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

4. ผู้ศึกษาเข้าทำการสัมภาษณ์กับผู้นำชุมชน และเข้าทำการสนทนากลุ่มกับกลุ่มตัวแทนทั้ง 4 คนดังกล่าว ตามวันและเวลาที่ได้นัดหมายแล้วนั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ผู้ศึกษาใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายหรือพรรณนา (Descriptive) และเชิงปริมาณ จากจำนวนแบบสอบถามที่รวบรวมได้ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ SPSS (Statistical Package for the Social Science) ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหาค่า t-test และ F-test โดยมีรายละเอียดวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ข้อมูลส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของประชากรที่ทำการศึกษา จะวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ (Percentage)

สำหรับการให้คะแนนในข้อคำถามส่วนที่ 2 – 4 ซึ่งเป็นคำถามในลักษณะมาตราส่วน โดยใช้มาตรวัดแบบ Rating Scale โดยมีรายละเอียดระดับการวัด ดังนี้

ข้อมูลส่วนที่ 2 เป็นลักษณะของทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

มี	ให้คะแนนเท่ากับ	1
ไม่มี	ให้คะแนนเท่ากับ	0

วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ (Percentage)

ข้อมูลส่วนที่ 3 เป็นการวัดทัศนคติของผู้นำชุมชนต่อการดำเนินการในการใช้ทุนทางสังคมกับการจัดการศึกษาด้านอาชีพ ใช้มาตรวัดแบบ Rating Scale ซึ่งประกอบด้วยคำถามทั้งเชิงบวก (Positive) และเชิงลบ (Negative) โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

		เชิงบวก	เชิงลบ
มากที่สุด	ให้คะแนนเท่ากับ	5	1
มาก	ให้คะแนนเท่ากับ	4	2
ปานกลาง	ให้คะแนนเท่ากับ	3	3
น้อย	ให้คะแนนเท่ากับ	2	4
น้อยที่สุด	ให้คะแนนเท่ากับ	1	5

การแสดงระดับคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติของผู้นำชุมชนต่อการใช้ทุนทางสังคมในการจัดการศึกษาด้านอาชีพ จะแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด ทั้งนี้ได้ใช้เกณฑ์การคำนวณจากสูตร

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{5 - 1}{5} = 0.8$$

ระดับคะแนนเฉลี่ยของข้อคำถาม 5 ระดับ จะมีชั้นของคะแนน ดังนี้			
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง	ระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง	ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง	ระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง	ระดับมากที่สุด

ข้อมูลส่วนที่ 4 เป็นการสอบถามความคิดเห็นข้อเสนอแนะ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่อแนวทางการส่งเสริมการใช้ทุนทางสังคมในการจัดการศึกษาด้านอาชีพในชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้จะใช้วิธีการบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive) ข้อมูลต่าง ๆ ที่เก็บได้ ประกอบกับการใช้ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 2 ผู้ศึกษาใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อหาแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างความหมายในประเด็นต่าง ๆ และการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ จากมุมมองของผู้ถูกสัมภาษณ์เพื่อหาข้อสรุปและเข้าใจภาพรวมความแตกต่างและความคล้ายคลึงกันของความคิดเห็นหรือความรู้สึก ความเชื่อ ค่านิยม และในการวิเคราะห์เนื้อหา ผู้ศึกษาได้ให้

ความสำคัญกับการให้ความหมายแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ทักษะ ค่านิยม การเรียนรู้ และการรับรู้ส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยจะต้องอาศัยการตีความ (Interpretation)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การหาค่าร้อยละ (Percentage)
2. การหาค่าเฉลี่ย (Mean)
3. การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
4. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหาค่า t-test และ F-test

การนำเสนอผลการศึกษา

การนำเสนอผลการวิจัยประกอบด้วย ตารางค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหาค่า t-test และ F-test โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อได้ค่าสถิติต่าง ๆ แล้ว จึงนำเสนอผลโดยวิธีการ ดังนี้

1. การบรรยายประกอบตารางแสดงข้อมูล
2. การพรรณนา (Descriptive) โดยอาศัยแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบการอธิบาย และการบรรยายสรุป